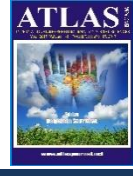

ATLAS INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL ON SOCIAL SCIENCES

ISSN:2619-936X

Article Arrival Date:07.07.2018

Published Date:22.09.2018

2018 / September

Vol 4, Issue:12

Pp:1010-1021

Disciplines: Areas of Social Studies Sciences (Economics and Administration, Tourism and Tourism Management, History, Culture, Religion, Psychology, Sociology, Fine Arts, Engineering, Architecture, Language, Literature, Educational Sciences, Pedagogy & Other Disciplines in Social Sciences)

İHRACAT VE İTHALATTAN ALINAN VERGİLERİN EKONOMİK BÜYÜME ÜZERİNDE ETKİSİNE AİT AMPİRİK BİR ÇALIŞMA: 2004-2016 TÜRKİYE ÖRNEĞİ

AN EMPRICAL STUDY OF EXPORTS AND TAX TAKEN FROM IMPORTS OF
EFFECT ON ECONOMIC GROWTH: THE CASE OF TURKEY 2004-2016

Doç.Dr. Haluk YERĞİN

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, halukyergin@yyu.edu.tr Van/Türkiye

Şenay ÖZAR

Van/Türkiye

Çetin GÖRÜR

Van/Türkiye

ÖZET

İhracat ve büyüme arasında ilişki olup olmadığına yönelik olarak ulusal/ uluslararası alanda birçok çalışmalar yapılmıştır. İhracat ile ekonomik büyüme arasındaki ilişki ve ilişkinin önemi ülkeye ve döneme göre değişiklik gösterebilmektedir. Türkiye için 2004-2016 yılları arasında ihracat ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkinin varlığını araştırmak bu çalışmanın amaçlarındandır. Öte yandan ülkemizde ithalat ve ithalat işlemlerine çeşitli adlar altında vergiler uygulanmaktadır. Uygulanan vergilerin büyük çoğunluğu da ithalat faaliyetlerinde yoğunlaşmaktadır. Bu nedenle bu çalışmanın bir diğer amacı ithalde alınan vergilerin ekonomimiz üzerindeki etkilerini incelemektir. Günümüzde ithalat, ihracat yelpazemiz için büyük önem arz etmektedir ithalatta alınan KDV'nin kamu maliyesine yaptığı pozitif katkıların büyüklüğü gibi göz ardı edilemeyen gelişmeler bu çalışmamızın önemini göstergesi olmaktadır. Genel bir ifadeyle bu çalışmada; 2004-2016 yılları arasında Türkiye'de ihracat ve ithalde alınan vergilerin ekonomik büyüme üzerinde bir etkisinin olup olmadığı analiz edilmiştir. Öncelikle çalışmamızda 2004-2016 yıllarına ait Türkiye verileri TÜİK resmi web sitesinden temin edildi. Daha sonra verilerin durağanlığı incelendi. Eğer stokastik süreçlerin şartlı olasılık dağılımları zaman içerisinde değişmiyorsa bu serilere durağan seriler denilir (İşleyen vd; 2017) Doğrusal regresyon modelinin kurulup EKK yöntemi ile tahminini gerçekleştirmek amacıyla gerekli olan varsayımların analizi yapıldı. Yapılan analizler sonucu; hata terimlerine ait ortalamanın sıfır olması, Jargue-Bera Normallik testi(Anlamlılık testi), Değişen varyans analizi(Heteroskedasticitywhite test), Hata terimlerinin ilişkisiz olma varsayımı(Otokorelasyon testi) ve Çoklu doğrusal bağıntı analizi(Variance Infalation Factors, VIF) varsayımları sağlanıp bu varsayımların sonuçları tablolar halinde verilip analizleri yapıldı. Tüm varsayımların sağlanmasından sonra doğrusal regresyon modeli kurulup ve sonuçlar tablo 5'te verildi.

Sonuçlara göre; R-squared değerinin 0,88 çıkması, bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkendeki değişmelerin %88'ini açıklayabildiğini ve açıklama gücünün yüksek derecede olduğu görülmektedir. Prob(F-statistic) sonucu ise kritik değer olan 0.05'ten küçük olduğu için, modelin bir bütün olarak anlamlı olduğunu ifade etmektedir. Ampirik sonuçlar, ihracat ve ithalattan alınan vergilerin ekonomik büyüme üzerinde pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir.

Bu sonuç ihracatın artırılmasına yönelik politikaların ve ithalde alınan vergilerin artırılması Türkiye'de büyümeyi artırdığını göstermektedir

Anahtar Kelimeler: İhracat, İthalat, Ekonomik Büyüme, İthalat Vergileri

ABSTRACT

There have been many studies in the national / international field regarding whether there is a relationship between export and growth. According to the importance of the country and the period ended and the relationship between exports and economic growth for the change gösterebilmektedir.türki investigate the existence of a relationship between economic growth and exports between the years 2004-2016, this study amaçlarındandır.öt the other hand taxes are applied under various names for import and export operations in our country. The vast majority of applied taxes are also concentrated in import activities. For this reason, another aim of this study is to examine the effects of imported taxes on our economy. Today, imports and exports are of great importance for us. Implicit developments such as the magnitude of the positive contributions made by import VAT to public goods are indicative of the main point of this work. In general, Between the years 2004-2016 were analyzed whether there is an impact on exports and economic growth of taxes on imports in Turkey. primarily in our study were obtained from the official website of Turkey TUIK data for the years 2004-2016. Then the stability of the data was examined. If the conditional probability distributions of the stochastic processes do not change over time, they are called the stationary series. A linear regression model was established and the assumptions required to perform the prediction by the EKL method were analyzed. The results of the analyzes made are; The assumptions of the Jargue-Bera Normality test, the Heteroskedasticitywhite test, the unrelated assumption of error terms (autocorrelation test), and the Multilinear correlation analysis (Variance Infracation Factors, VIF) are provided and the results of these assumptions are tabulated and analyzed. After assumption of all assumptions, a linear regression model was established and the results are given in table 5.

According to the results; The R-squared value of 0.88 appears to indicate that the independent variables can account for 88% of the dependent variance and that the explanatory power is high. The result of the probe (F-statistic) is smaller than the critical value of 0.05, indicating that the model is meaningful as a whole. Empirical results show that the taxes on exports and imports have a positive and statistically significant effect on economic growth.

This is the result of policies aimed at increasing exports and increasing taxes on imports shows that boost growth in Turkey

Keywords: Export, Import, Economic Growth, Import Taxes

1. GİRİŞ

Globalleşen dünyada ülkelerin son zamanlarda ihracat ve ithalattan alınan vergilerin ekonomik büyüme için büyük bir önem taşıdığı gerçeği herkes tarafından bilinmektedir. Özellikle bu iki parametrenin yüksek değerlere sahip olduğu ülkelerde, ülkenin ekonomik büyümesine olumlu yönde etkiler yapmaktadır. Bu iki değişkenin sadece gelişmemiş veya gelişmekte olan ülkeler için değil tüm dünya için büyük bir önem taşımaktadır.

Dış ticaret ekonomik büyümenin ana faktörlerinden biridir. Temel amaç ekonomik büyümeyi sağlamak ve hızlandırmaktır. Ülkelerin karşılıklı iktisadi ilişkilerde bulunabilmeleri için, ihracat gibi döviz girişi sağlayacak faaliyetlerde bulunmaları gerekir. Teknoloji, ulaşım, haberleşme gibi birçok alanda iyileşmeler dış ticaretin boyutunu artırmaktadır.

Uluslararası ilişkileri kısıtlayan siyasi engellerin ortadan kalkması ekonomik ilişkileri uluslararası boyuta taşımış ve ekonomik ilişkilerin hacmi daha da artmaya başlamıştır. Öte yandan gümrük tarifelerinin çok taraflı anlaşmalarla indirilmesi ve ülkelerin birbirleriyle olan mal ve hizmet alım satımları ile ekonomik ilişkiler önemli bir hal almıştır.

Dış ticarete yönelik araştırmalara baktığımızda, ikinci dünya savaşının ardından ticaretin ulusal sınırları aştığını ve dış ticaretin, dünya mal ve hizmet üretiminden daha yüksek oranlarda arttığını göstermektedir. (Kolçak; 2013).

Doğrudan karşılıklı ticaret ile yurt içinde karşılanması mümkün olmayan ya da farklı sebeplerden dolayı üretilmeyen fakat eksikliği hissedilen ihtiyaçlar karşılanabilmektedir. Bu gibi nedenler küçük bir köye dönüşen dünyada ülkeleri birbirlerine bağlamaktadır. 59.000 den fazla ithalatçısı ile dünyada büyük ithalatçı konumuna gelen ülkemizde uygulanan vergilerin büyük bir bölümü ithalat faaliyetlerinde yoğunlaşmaktadır.

Malın gümrük sahasına girmesiyle vergilere ilişkin işlemler önem kazanmaktadır. (<https://www.burhaneray.com/2018>). Katma Değer Vergisi'nin matrahı ithal edilen malların CIF değerinden, imal edilmiş ürünün maliyeti hesaplanılarak elde edilen fiyat farkı, kur farkı gibi ödemeler ve vergi, harç, resim, pay gibi ödemeler ile ithalatın gerçekleşmesine kadar yapılan her türlü ödemelerden oluşmaktadır (Kolçak,2013a). Türkiye'nin vergi sistemindeki ilerlemesi iktisadi ve idari bir başarıdır. (Erbaş;Hewitt,1990).

Ülkemizde 1985'ten beri Katma Değer Vergisi uygulanmaktadır. İthalde alınan KDV, gümrük vergisinin devamı ve tamamlayıcısı niteliğindedir. (Kolçak, 2013b).

Türkiye'de KDV'nin konusunun geniş bir alanı kapsamaması ve KDV'ye tabi olan malların özellikli işlemlerin fazla olması Mal ithalindeki KDV'nin önemini bize göstermektedir. Bu sebepten dolayı Katma Değer Vergisi (KDV), İthal edilen mal veya hizmetlerin vergilendirilmesinde en önemli vergi kalemidir. Ayrıca gümrük vergilerine eş etkili bir vergi olarak uygulanması neticesiyle KDV yıllar itibariyle artmıştır. (Çelik, 1999).

2. İHRACAT İLE BÜYÜME ARASINDAKİ İLİŞKİ

İhracat artışı üretim ve istihdam yükselişinin en önemli belirleyicilerinden biri olduğunu ve ihracatın yükselmesi iktisadi büyümenin temel belirleyicisi olduğunu ileri süren ihracata dayalı büyüme hipotezinin dayandığı hipotetik nedenler:

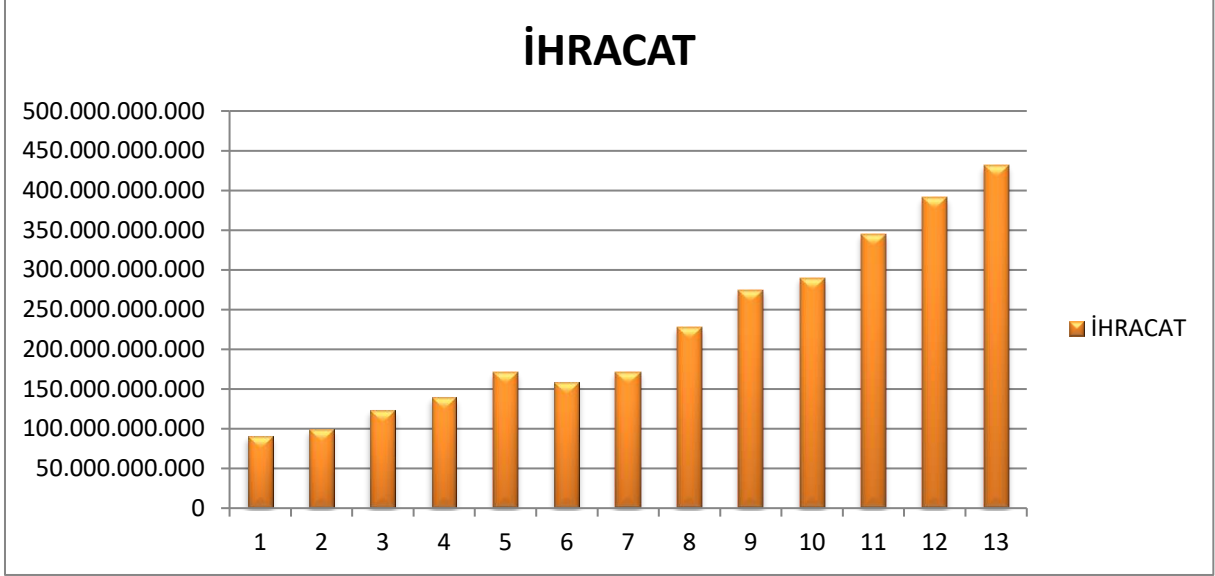
Keynesçi düşüncenin dış ticaret çarpanı ile alakalı olan yaklaşımıdır. Dış ticaret çarpanı etkisiyle tüketim, yatırım ve kamu harcamaları çıktıda genişlemeye neden olur. Açık ekonomide atıl kapasite ve işsizliğin neden oldu bu genişleme ihracat değişkeninde de meydana gelmektedir. Bu artış çarpan nispetinde olmaktadır. (sbe.gantep.edu.tr;2009).Başka bir deyişle ihracat artışı başka bir ifade ile ülke mallarına olan dış talepte artışı, iç talepte daralma olmaması koşuluyla üretim hacminde ve istihdam düzeyinde artış anlamına gelir. İhracat artışı dış ticaret çarpanı oranında üretim hacminde artışa neden olmaktadır. (Ramos, 2001).

İhracat yoluyla elde edilen döviz gelirlerinin sermaye ve gerekli ara malları ithalatı için gerekli kaynağı sağlayabilmesidir. (Sharma, Panagiotidis 2004).

Üretimini İhracata yönelik yapan sektörlerde verimliliğin diğer sektörlerle oranla daha fazla olması ihracata yönelik üretim yapan sektörlerle doğru üretim kaynaklarının tekrar dağılımına neden olmaktadır. (Shirazi, Manap 2005).Uzmanlaşma nedeniyle verimliliği düşük sektörlerde kullanılan üretim kaynaklarının verimliliği daha yükseksektörlere aktarılması ekonominin üretim hacminin de artmasına neden olmaktadır. Rekabetin ortamı üretimde verimliliğin artmasına ve yeni teknolojilerin kullanılmasına, üretim ve yönetimde daha etkin olunmasına sebep olmaktadır.

İhracata dayalı büyüme hipotezinin aksine büyüme oranları da ihracatın artmasının bir sebebi olabilir. Vernon (1966)'un büyümeye dayalı ihracat hipotezinde büyümenin etkisiyle, yatırım alanında meydana gelen artışlar, teknoloji alanında meydana gelen ilerlemeler, uluslararası rekabetin ticaretle ilgili mallarda kendini göstermesi gibi nedenlerden dolayı ihracatı yükseltebilir. (Jin , 2002).

Neo-klasiklere göre, piyasa başarısızlığının devamlı olarak devletin el atmasıyla beraber, büyümeye dayalı ihracat hipotezinin neden olduğu durumları desteklediği ileri sürülmektedir. (Giles,Williams 2000a,2000b).Ayrıca ekonomik büyüme, teknik beceri ve teknoloji düzeyinin artmasına neden olmaktadır. Bunun sonucunda artan verimlilik ile beraber devletin yaptığı ihracatı daha kolay bir hale getiren bir karşılaştırmalı üstünlük yaratmaktadır. Aşağıda yer alan grafik 1'de 2004–2016 yılları arasında Türkiye'ye ait ihracat verileri verilmiştir.

Grafik 1: Yıllık ihracat verileri TL

Kaynak. TÜİK

Grafik 1 incelendiğinde ihracatta genel olarak bir artışın olduğu 2009 yılında oluşan küresel krizden dolayı çok küçük bir düşüşün olduğu sonraki yıllarda ise düzeldiği görülmektedir.

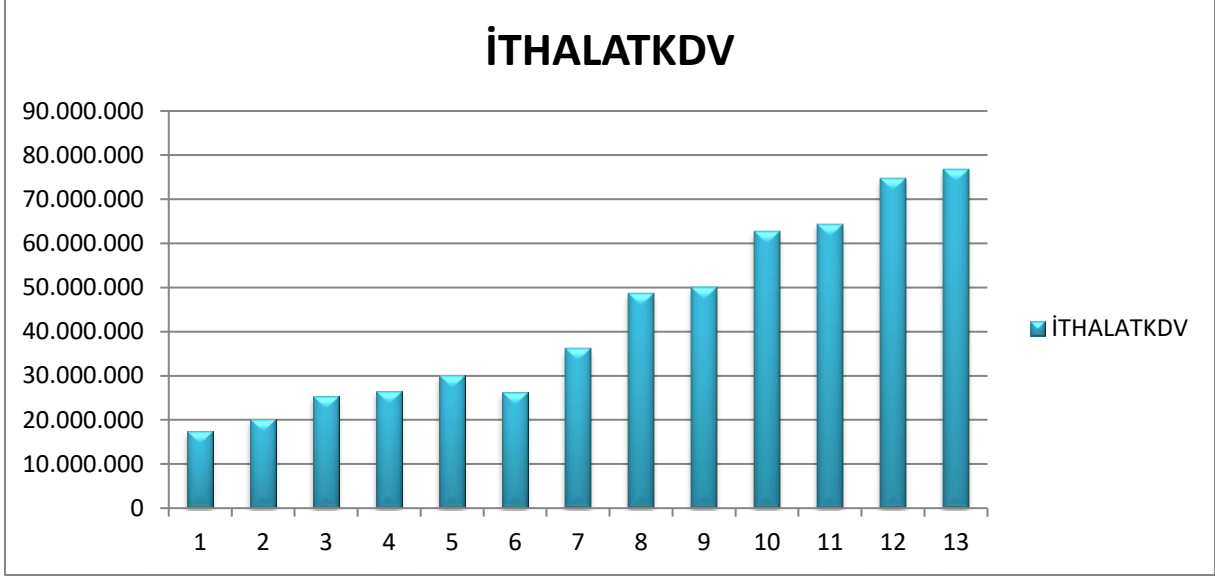
3. DIŞ TİCARET ÜZERİNDEN ALINAN VERGİLERİN AMAÇLARI

Vergiler; yatırım oranlarını, teknolojik gelişmeleri ve verimlilik artışını doğrudan etkileyen bir faktördür ekonomik büyümeyi de dolaylı olarak etkileyen vergilerin ekonomik büyümeyi sağlamak için verimliliğin arttırmak adına yapılan harcamaların finansmanını da sağlaması gerekir. Bu süreçte yatırım ve üretimin artması, milli gelir ve kişi başına gelirin yükselmesi vb. faktörler, vergi yapısının değişmesine yol açmaktadır. (Cural,Çevik,2015).

Ülkeler iktisadi, sosyal ve politik amaçlar ile uluslararası ticarete el atmaktadır. Devletin yaptığı müdahaleler ile iktisadi ve hukuksal alanlarda bir takım iyileştirmelere gidilebilir. Ülke ticaretini sınırlandırmak yâda özendirmek maksadıyla yapılan düzenlemeler uluslararası ticaretin stratejilerini ve vestrategie araçlarını belirlemede etkilidir. (Seyidoğlu,2013).Bu strateji araçlarından biri de Dış ticaret üzerinden alınan vergilerdir. Bütün ülkeler özgürlük ve hâkimiyetlerini korumak maksadıyla yurtiçinde ve yurtdışında vergilendirme yetkisinden yararlanmak istemektedir. Bu yüzden ülke sınırları içinde yaşayan yerli ve yabancılardan vergi almaktadır. (Çağan,1985).uluslararası ticarettten alınan vergilerin amaçlarını umumi hatlarıyla aşağıdaki şekilde ifade etmek mümkündür:

- ✓ Ödemeler Dengesizliklerini Gidermek
- ✓ Yerli Üretimi Korumak ve Teşvik Etmek
- ✓ Devlet Bütçesine Gelir Sağlamak
- ✓ Dış ve İç Politika Aracı Olarak Kullanmak

Aşağıda grafik 2’de 2004- 2015 yıllarına ait ithalattan alınan vergilerin verileri verilmiştir.

Grafik 2: İthalatta alınan vergilerin yıllık verileri. (1000 TL)

Kaynak: TÜİK

Grafik 2 analiz edildiğinde ithalattan alınan vergilerin genel olarak bir artış gösterdiği görülmektedir.

4. EKONOMETRİK YÖNTEM VE VERİ SETİ

Çalışmada Türkiye'ye ait 2004-2016 yılları arası İhracat ve İthalattan alınan Katma Değer Verginin Gayrisafi Yurtiçi Hasıla(GSYH) ile ilişkisini analiz etmek amacıyla; İlk olarak 2004-2016 yılları arası Türkiye'ye ait İhracat , İthalattan alınan Katma Değer Vergi ve Gayrisafi Yurtiçi Hasıla verileri Türkiye İstatistik Kurumu web sitesinden elde edildi. Elde edilen veriler Eviews 7 programına aktarıldı ve model analizi yapıldı. Yüksek verilerle yapılacak işlemlerin güç olmasından dolayı verilerin loagaritmaları alınıp işlemler yapıldı. Elde edilen veriler ile doğrusal bir regresyon modelinin kurulup ve En Küçük Kareler(EKK) yöntemi ile modelin tahmin edilmesi için; verilerin durağanlı incelendi. Zaman serilerinde durağanlık, varyansın zamana bağlı olarak bir değişimin olmadığını ifade eder(İşleyen, vd.,2017). Durağan olmayan verilerle yapılan sonuçlar sağlıklı olmayan ve sahte bir regresyon modelinin oluşmasına neden olur. Durağan olmayan verilerin birinci dereceden farkları alınıp veriler durağan hale getirildi. Verilerin durağanlığını gösteren grafikler Ek Tablo-1'de verilmiştir. Daha sonra çoklu regresyon modelinin kurulması için gerekli olan varsayımlar analizi yapıldı. Tüm varsayımların sağlanmasından sonra GSYH bağımlı değişken, İhracat ve İthalattan alınan Katma Değer Vergi bağımsız değişkenler olarak regresyon modeli kuruldu. Elde edilen regresyon modeli sonuçları ve bağımlı değişken ile bağımsız değişkenler arasındaki ekonometrik sonuçlar analiz edildi.

Doğrusal Regresyon Modeli;

$$y = \beta_0 + X_1\beta_1 + X_2\beta_2 + e_i$$

Burada;

y = Gayrisafi Yurtiçi Hasıla

β_0 = Sabitlerim

X_1 = İhracat

X_2 = İthalattan alınan Katma Değer Vergi

$e_i = \text{Hata terimlerinin göstermektedir.}$

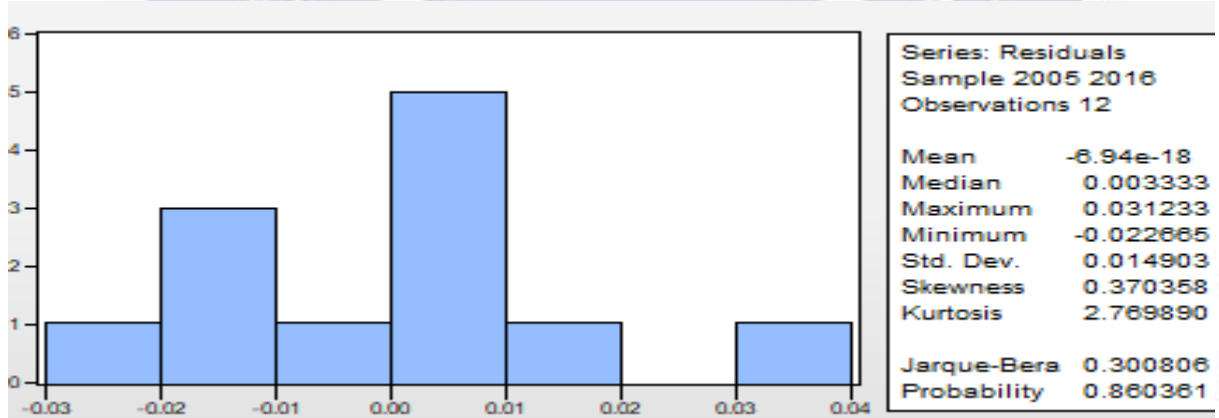
5. ÇOKLU DOĞRUSAL REGRESYON VARSAYIMLARI

Regresyon modellerinin tahmininde genelde En Küçük Kareler (EKK) yöntemi kullanılmaktadır. En Küçük Kareler tekniğinin varsayımlarının sağlanamaması durumunda yapılan tahminler yanlış sonuçlar içerdiğinden anlamlılık testleri geçerliliğini yitirmektedir. Bu çalışmada, atıklarının ortalamasının sıfır olması, Jargue-Bera Normallik testi (anlamlılık testi), Heteroskedasticitywhite test (değişen varyans testi), oto korelasyon testi ve Multi collinearity test (çoklu doğrusal bağıntı testi) varsayımları analizi yapıldı. Varsayımların sağlanması sonucu doğrusal regresyon modeli kurulup model analizi yapıldı.

Hata terimleri ortalamasının sıfır olması

Hataların beklenen değeri (ortalaması) sıfırdır: $E(e_i) = 0$, 0.0001317117208 değeri hata terimlerinin beklenen değerini göstermektedir. Sıfıra yakın bu değer bu varsayımı sağlamaktadır.

Jargue-Bera Normallik testi (Anlamlılık testi) Tablo.1

$H_0 = \text{Hatalar normal dağılımı sağlanmıştır.}$

$H_1 = \text{Hatalar normal dağılımı sağlanmamıştır.}$

Jarque-Bera testinde yer alan ters hipotez durumu göz önüne alındığında, Tablo.1 incelendiğinde olasılık değeri (Probability) değerinin 0.05'ten büyük olduğu görülmektedir. Bu durumda hata terimlerinin normal dağıldığı ve H_0 'ın red, H_1 'in kabul gördüğü açıktır. İkinci varsayım olan hata terimlerinin normal dağıldığı varsayımı sağlanmıştır.

Değişen varyans analizi (Heteroskedasticitywhite test) Tablo.2

EKK tekniğinin en önemli teorilerinden biri de sabit varyans varsayımdır (Tarı,2006;Orhunbilge,2000).EKK yöntemi, sabit varyans (homoscedasticity) varsayımı olarak ifade edilen bu teoriyi bağımsız değişkenlerin birim değerleri değişirken bağımlı değişkenin birim değerlerine ait varyansın sabit kalması olarak tanımlamaktadır. (Gujarati,1995;Yamak, Köseoğlu, 2006;Tarı 2006;Orhunbilge,2000).

Değişen varyans probleminin regresyon analizi sonuçları üzerinde olumlu olmayan etkileri vardır. Değişen varyans durumunda EKK tahminleri yansızlık (unbiased) ve tutarlılık (consistent) özelliğini korumakta, fakat minimum varyanslı veya etkinlik (efficient) olarak bilinen özelliğini kaybetmektedir. Bu durum güvenilir olmayan istatistik testlere neden olmaktadır. Yani, EKK tahmincilerinin kısmi t ve genel F testleri güvenilirliklerini kaybetmektedir (Yamak ve Köseoğlu, 2006).

Hataların varyansı sabittir (değişen varyansın olmaması): $Var(e_i) = \sigma^2$

Heteroskedasticity Test: White

F-statistic	0.500367	Prob. F(5,6)	0.7678
Obs*R-squared	3.531242	Prob. Chi-Square(5)	0.6187
Scaled explained SS	1.757787	Prob. Chi-Square(5)	0.8815

Test Equation:

Dependent Variable: RESID^2
Method: Least Squares
Date: 02/26/18 Time: 15:45
Sample: 2005 2016
Included observations: 12

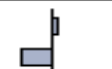

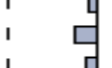
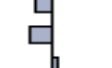
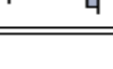
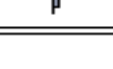

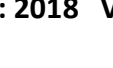

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	0.000543	0.000277	1.961920	0.0974
IHRACAT	-0.004830	0.007238	-0.667362	0.5294
IHRACAT^2	0.008211	0.034214	0.239983	0.8183
IHRACAT*ITHALATKDV	0.005854	0.019715	0.296958	0.7765
ITHALATKDV	0.002281	0.004234	0.538627	0.6095
ITHALATKDV^2	-0.010115	0.010977	-0.921410	0.3924
R-squared	0.294270	Mean dependent var	0.000204	
Adjusted R-squared	-0.293838	S.D. dependent var	0.000283	
S.E. of regression	0.000322	Akaike info criterion	-12.93863	
Sum squared resid	6.21E-07	Schwarz criterion	-12.69618	
Log likelihood	83.63178	Hannan-Quinn criter.	-13.02839	
F-statistic	0.500367	Durbin-Watson stat	1.595418	
Prob(F-statistic)	0.767789			

Tablo.2 incelendiğinde, F-statistic, Obs *R-squared ve Scaledexplained SS' e ait probability değerlerinin kritik değer olan 0.05'ten büyük olması değişen varyans sorunun olmadığını göstermektedir. Üçüncü varsayım olan değişen varyansın olmadığı varsayımını sağlamaktadır.

D. Hata terimlerinin ilişkisiz olma varsayımı(Otokorelasyon testi) Tablo.3

Otokorelasyon, çoklu doğrusal modellerde hata terimlerinin birbirlerini izleyen değerleri arasında ilişki olma durumudur. Otokorelasyon sorunu olan bir modelde işlem yapılması sağlıklı sonuçlar doğuracaktır. Dolayısıyla çoklu regresyon olan bir modelin temel varsayımlarından biride otokorelasyon sorununun olmamasıdır. Modele ait otokorelasyon analizi tablo 3'te verilmiştir.

Date: 02/26/18 Time: 15:46
Sample: 2005 2016
Included observations: 12

Autocorrelation	Partial Correlation	AC	PAC	Q-Stat	Prob	
		1	0.027	0.027	0.0112	0.916
		2	-0.196	-0.197	0.6590	0.719
		3	0.058	0.073	0.7221	0.868
		4	0.278	0.245	2.3475	0.672
		5	-0.034	-0.031	2.3751	0.795
		6	-0.106	-0.020	2.6913	0.846
		7	-0.178	-0.239	3.7503	0.808
		8	-0.071	-0.167	3.9617	0.861
		9	-0.059	-0.112	4.1573	0.901
		10	-0.151	-0.155	6.0836	0.808
		11	-0.068	0.034	6.8563	0.811

Tablo 3'te görüldüğü üzere; otokorelasyon ve kısmi korelasyon kısımlarında grafiklerin kesik çizgileri aşmadığı, varsayım olarak ele alınan aralıkta oldukları görülmektedir. Bu durum otokorelasyonun olmadığı anlamı taşımaktadır. Dördüncü varsayım olan hata terimleri arasında ilişkinin olmadığı yani otokorelasyon sorununun olmadığı varsayımı sağlanmıştır.

Çoklu doğrusal bağıntı analizi(VarianceInflationFactors, VIF) Tablo.4

Bağımsız değişkenler arasında doğrusal veya doğrusala yakın bir ilişkinin olma durumudur. Böyle bir ilişkinin olması durumunda modelin kurulup analiz edilmesi doğru sonuçlar vermeyeceğinden doğrusal bağıntı olmaması gerekir. Eviews tablosunda bağımsız değişkenlere ait VIF değerlerinin 1 ile 5 arasında bir değer alması çoklu doğrusal bağıntı sorunun olmadığı anlamı taşımaktadır.

Variance Inflation Factors
Date: 02/26/18 Time: 15:44
Sample: 2004 2016
Included observations: 12

Variable	Coefficient Variance	Uncentered VIF	Centered VIF
IHRACAT	0.003662	4.019552	1.269465
ITHALATKDV	0.001754	2.453496	1.269465
C	7.40E-05	3.271372	NA

Tablo.4 incelendiğinde, İhracat ve İthalattan alınan Katma Değer Vergisine ait VIF değerlerinin 1 ile 5 arasında değerler aldığı ve çoklu doğrusal bağıntının olmadığı görülmektedir. Son varsayım olan bağımsız değişkenler arasında çok doğrusal bağıntının olmama varsayımı da bu şekilde sağlanmış olmaktadır.

6. MODEL VE ANALİZİ

Yukarıda sayılan tüm varsayımların sağlanmasından sonra modelin EKK yöntemi ile tahmini gerçekleştirebileceğinden, İhracat ve İthalattan alınan Katma Değer Verginin GSYH ile ilişkisini incelemek amacıyla aşağıdaki gibi bir Doğrusal Regresyon Modeli çerçevesinde analiz edilmiştir.

$$y = \beta_0 + X_1\beta_1 + X_2\beta_2 + e_i$$

Yukarıdaki model, En Küçük Kareler(EKK) metodu ile tahmin edilmiş, verilerin analizinde Eviews 7 programı kullanılmıştır. Yukarıdaki modelde, GSYH bağımlı değişken, İhracat ve İthalattan alınan Katma Değer Vergi bağımsız değişkenler olarak ele alınmıştır. Tablo4, Doğrusal Regresyon Modeli'nin En Küçük Kareler(EKK) tahmin sonuçlarını vermektedir. Model için kritik değer 0.05 olarak alınıp işlem yapıldı. Kurulan model ve sonuçları aşağıda yer alan tablo 5'te detaylı şekilde verilip analizi yapılmıştır.

Tablo.5 Model ve analizi

Dependent Variable: GSYH
Method: Least Squares
Date: 02/26/18 Time: 15:43
Sample (adjusted): 2005 2016
Included observations: 12 after adjustments

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
IHRACAT	0.195867	0.060513	3.236807	0.0102
ITHALATKDV	0.225337	0.041885	5.379948	0.0004
C	0.072350	0.008602	8.410596	0.0000
R-squared	0.886669	Mean dependent var		0.125721
Adjusted R-squared	0.861484	S.D. dependent var		0.044268
S.E. of regression	0.016475	Akaike info criterion		-5.161574
Sum squared resid	0.002443	Schwarz criterion		-5.040347
Log likelihood	33.96944	Hannan-Quinn criter.		-5.206456
F-statistic	35.20655	Durbin-Watson stat		1.079961
Prob(F-statistic)	0.000056			

$$Y = 0.072350 + 0.195867\beta_1 + 0.225337\beta_2$$

Model ve tablo 5 analizi yapıldığında; tablo 7’de R-squared değerinin 0,886669 çıkması, bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkendeki değişmelerin %88’ünü açıklayabildiğini ve açıklama gücünün gayet yüksek olduğu görülmektedir. Prob(F-statistic) sonucu ise kritik değer olan 0.05’ten küçük olduğu için, modelin bir bütün olarak anlamlı olduğunu ifade etmektedir. Ampirik sonuçlar, İthalde alınan Katma Değer Vergisinin GSYH üzerinde pozitif ve istatistiki olarak anlamlı bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir Modelde görüldüğü üzere; ihracattaki %1’lik bir artışın GSYH’de % 0.19’lik bir artışa sebep olmaktadır. İthalattan alınan Katma Değer Vergisinde %1’lik bir artışın GSYH’de %0.22’lik bir artışa neden olmaktadır. Ayrıca sabit terime ait prob. değerlerinin 0.05’ten küçük olmasından dolayı sabit teriminin anlamlı olduğu izlenmektedir.

İhracatın, GSYH’ye etkisine ait anlamlılık hipotezi;

$$H_0 = \text{İhracat ile GSYH arasında anlamlı fark vardır.}$$

$$H_1 = \text{İhracat ile GSYH arasında anlamlı fark yoktur.}$$

İhracata ait olasılık değeri incelendiğinde kritik değer 0.05’ten küçük olduğu görülmektedir. Bu yüzden hipotezlerden H_0 red edilip H_1 kabul edilir. Bundan dolayı İhracat ile GSYH arasında anlamlı fark yoktur hipotezi kabul edilir.

İthalattan alınan Katma Değer Vergisinin, GSYH’ye etkisine ait anlamlılık hipotezi;

$$H_0 = \text{İthalde alınan Katma Değer Vergisi ile GSYH arasında anlamlı fark vardır.}$$

$$H_1 = \text{İthalde alınan Katma Değer Vergisi ile GSYH arasında anlamlı fark yoktur.}$$

İthalattan alınan Katma Değer Vergisine ait olasılık değeri incelendiğinde kritik değer 0.05’ten küçük olduğu görülmektedir. Bu yüzden hipotezlerden H_0 red, H_1 kabul edilir. Bundan dolayı İthalattan alınan Katma Değer Vergisi ile GSYH harcamaları arasında anlamlı fark yoktur hipotezi kabul edilir.

Modele ait hipotez kurulduğunda;

$$H_0 = \text{Model anlamlı değildir.}$$

$$H_1 = \text{Model anlamlıdır.}$$

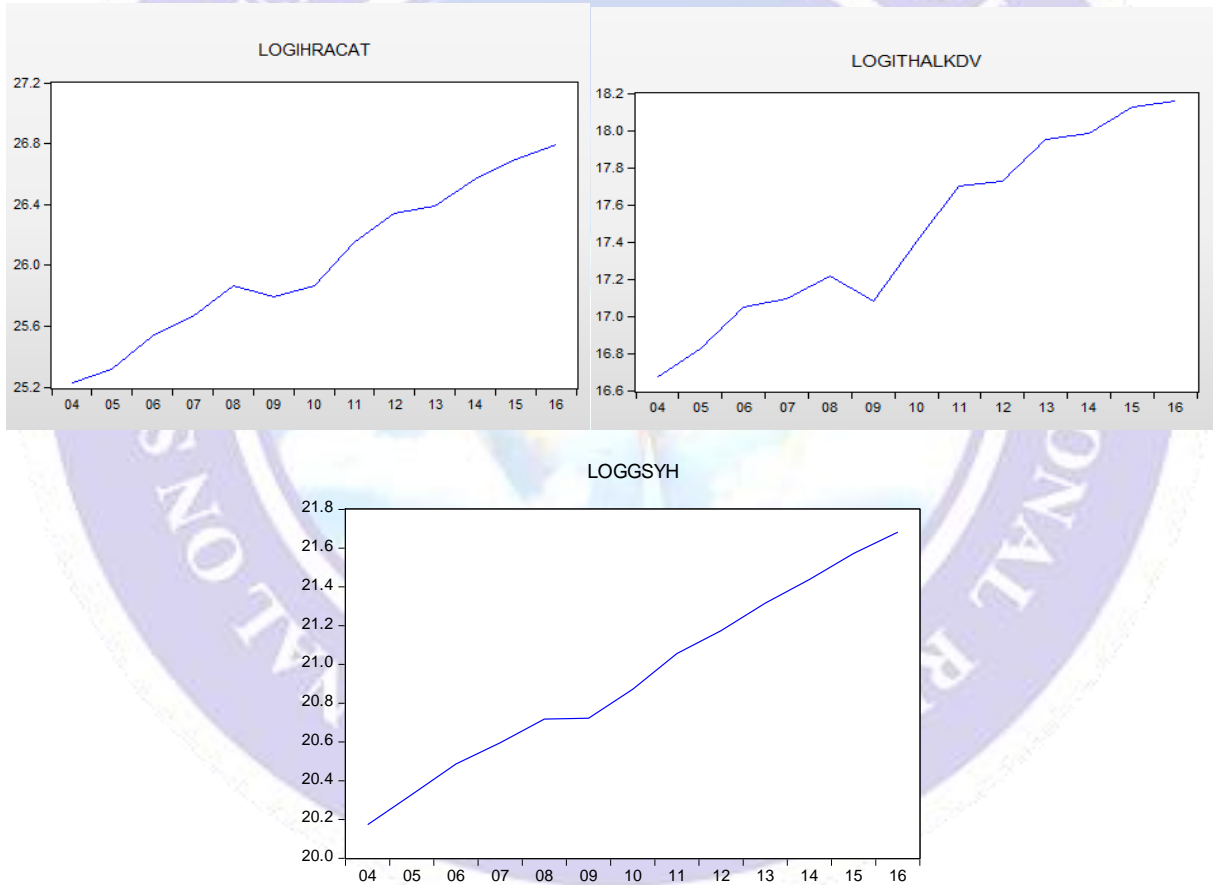
Probability(F-statistic) değeri kritik değer 0.05’ten küçük olması nedeniyle model anlamlı olup ve H_0 red, H_1 kabul edilir ve modelin anlamlı olduğu sonucu elde edilir.

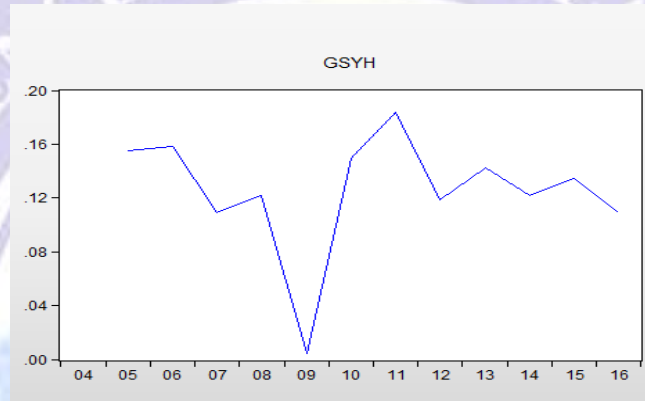
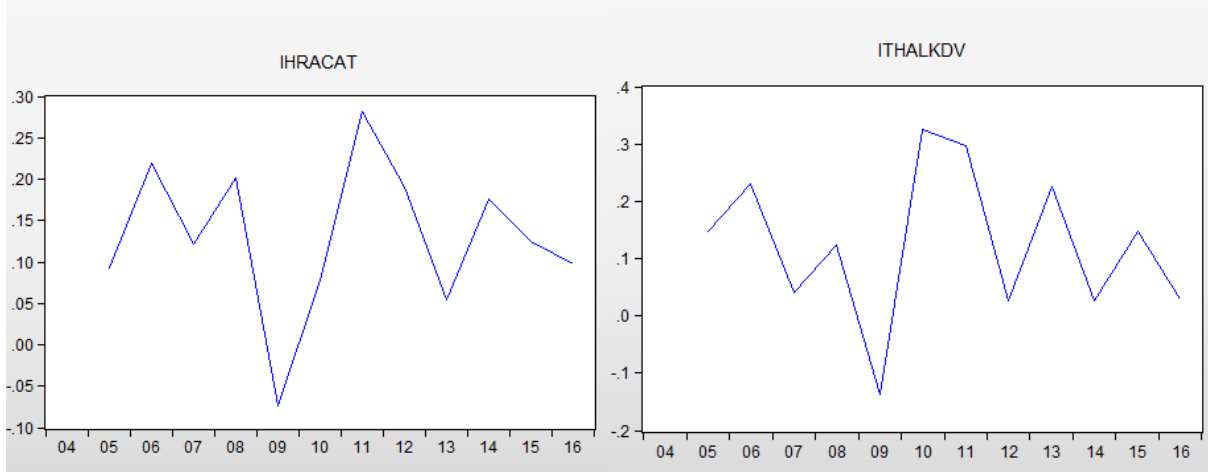
7. SONUÇ

İhracat ile büyüme arasında bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir. Türkiye’nin ihracatının ekonomik büyüme üzerindeki etkisinin artması, ülkedeki refah düzeyini yükseltmesi ve katma değeri yüksek ürünler ihraç edilmesiyle istihdam yaratması gerekmektedir. Yapılan çalışma sonucunda; incelenen dönem için Türkiye’de ihracata dayalı büyüme olgusunun geçerli olduğunu göstermektedir. İhracata yönelik meydana gelen değişmelerine ekonomik büyüme üzerinde pozitif etki yaratması sebebiyle, ihracatın desteklenmesi ekonomik büyümenin artması açısından önem arz etmektedir. Ekonomik büyümeyi sağlayan ihracat kanallarını açılması ve bu yönde politikalar geliştirilmesi, ülke içinde teknolojik gelişmelerden faydalanılması ve verimlilik artışlarının sağlanması ihracatın büyümeye katkısını daha da arttırabilir. Ülkelerin ekonomilerini yönlendirirken kullandıkları maliye politikası araçlarından olan vergiler Ülke ekonomisinin idaresi açısından önemlidir. Uluslararası ticarete yön veren dış ticaret vergilerinde Küreselleşmenin de etkisiyle yapısı ve miktarlarında önemli değişiklikler meydana gelmiştir. Çok sayıda vergi yürürlükten kaldırılarak vergilemede

sadeleştirmeye gidilmiştir. Ülkemizde KDV ve ÖTV gibi dolaylı vergilerin tercih edilmesi dış ticaret vergilerinin ülkemiz vergi gelirleri içerisindeki önemini göstermektedir. Uluslararası ticaret ve muamelelerden alınan vergilere baktığımızda, ağırlığın ithalat üzerinden alınan vergilerde olduğu görülmektedir. Yıllar itibariyle 2009 dünya ekonomik kriz dönemi haricinde ithalden alınan katma değer vergisinin sürekli artış gösterdiğini söylemek mümkündür. Ampirik sonuçlar, ihracat ve ithalattan alınan vergilerin ekonomik büyüme üzerinde pozitif ve istatistiki olarak anlamlı bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. İthalde alınan Katma Değer Verginin GSYH üzerinde pozitif ve istatistiki olarak anlamlı bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Modelde görüldüğü üzere; ihracattaki %1'lik bir artışın GSYH'de % 0.19'lık bir artışa sebep olmaktadır. İthalattan alınan Katma Değer Vergisinde %1'lik bir artışın GSYH'de %0.22'lik bir artışa neden olmaktadır. Bu sonuç ihracatın artırılmasına yönelik politikaların ve ithalde alınan vergilerin artırılması Türkiye'de büyümeyi artırdığını göstermektedir. Vergi gelirleri tahsilâtının yüzde dağılımına baktığımızda en yüksek oranın ithalde alınan katma değer vergisine ait olduğu ve bu oranın yüzde 17,7 ile 16,7 arasında değiştiği gözlemlenmektedir.

EK.1 Durağan olmayan verileri gösteren grafikler

EK.2 Durağan verileri gösteren grafikler**KAYNAKÇA**

Çağan, Nami,(1985)' Vergilendirme Yetkisi, Kazancı Hukuk Yayınları, İstanbul

Çelik, Binnur,(1999); "İthalde Alınan Katma Değer Vergisi ve Günümüzdeki Önemi", Gazi Üniversitesi İİBF Dergisi, Cilt 1, Sayı 2, s:124

Erbaş,S.N, Hewitt,D.P,(1990), "The Value –AddedTaxandTradePerformance in Turkey", Public Finance Tradeand Development ProceedingCongress of the International Institute of Public Finance, İstanbul, 1998, (ed. VitoTnzi), WayneStateUniverstyPress, Detroit sf:138

Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (<http://sbe.gantep.edu.tr>) 2009 8(1): 177-198 ISSN: 1303-0094 'Türkiye' de Büyüme ve İhracat Arasındaki Nedensellik İlişkileri'sayfa:4

Giles, J. A. ve Williams, C. L. (2000b). Export-LedGrowth: A Survey of theEmpiricalLiteratureandSomeNon-CausalityResults (Part II). Journal of International TradeandEconomic Development, 9:4.

Gujarati, D. N. (1995). Basic Econometrics (Third Edition), McGraw-Hill: New Jersey.

https://www.burhaneray.com/Makale/ithalat-islemlerinde-katma-deger-vergisi-matrachini-olusturan-unsurlar_73.aspx erişim:07.03.2018

İşleyen, Ş.,Altun, Y., Görür, Ç.(2017). TheCausalityRelationshipBetweenInterest Rate andIncomewithInvestment in USA:1965-2016. TheJournal of AcademicSocial Science,60(5),146-163.

Jin, J,C. (2002). ExportsandGrowth: is theExport-LedGrowthHypothesisValidforProvincialEconomies?.AppliedEconomics, 34, 63-76

Kolçak Menşure 'Dışticaret Vergilerinin Türkiye Ekonomisine Etkileri 'Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt: 27, Sayı: 4, 2013 188

Mehmet Cural - Nüket Kırıcı Çevik Ekonomik Kalkınmanın Vergi Yapısı Üzerindeki Etkisi: 1924-2013 Dönemi Türkiye Örneği 2015

Menşure Kolçak'dışticaret Vergilerinin Türkiye Ekonomisine Etkileri 'Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt: 27, Sayı: 4, 2013 sf:198

Orhunbilge, N. (2000). Uygulamalı Regresyon ve Korelasyon Analizi, İstanbul: Avcıol Basım Yayın.

Ramos, F. F. R. (2001) "Exports, Imports, and Economic Growth in Portugal: Evidence from Causality and Cointegration Analysis" Economic Modelling, 18: 613-623.

Seyidoğlu, Halil, (2013); Uluslararası İktisat, Geliştirilmiş 18. Baskı, Güzem Can Yayınları No:26,145

Sharma, A. ve Panagiotidis, T. (2004) "An Analysis of Exports and Growth in India: Cointegration and Causality Evidence (1971 - 2001)" Sheffield Economic Research Paper Series SERP No: 2003004.

Shirazi, N. S. ve Manap, T. A. A. (2005) "Export-Led Growth Hypothesis: Further Econometric Evidence from South Asia" The Developing Economies, 43(4): 472-88

Tarı, R. (2006). Ekonometri (4. Baskı), İstanbul: Avcı Ofset.

Yamak, R., Köseoğlu, M. (2006). Uygulamalı İstatistik ve Ekonometri (3. Baskı), Celepler Matbaacılık: Trabzon